

Örökségünk védelme és jövője 8.

Az egri vár régészeti feltárásának 100 éve – 1925–2025

tudományos konferencia

Dobó István Vármúzeum

2026. február 25–26.

RÁKÓCZI GERGELY

1989-ben született Kiskunhalason. Felsőfokú tanulmányait a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen végezte, régészet és történelem szakon. A régészeti képzésben a középkori és népvándorlás kori szakirányra specializálódott. 2014 óta dolgozik az egri Dobó István Vármúzeumban, ahol jelenleg a középkori, numizmatikai és kőtári gyűjteményt kezeli. A bélapátfalvi templom felújítása alatt folytatott régészeti kutatásokat 2022–2025 között, az egri Nagy-Eged-hegyi remetekápolna tervátadását pedig 2023 óta vezeti. Az Eger városában és a várban zajló régészeti kutatások szintén szakmai tevékenységi köréhez tartoznak. Emellett jelenleg az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola Régészet Doktori Programjának posztgraduális PhD képzésén vesz részt.

"ŐSEINKNEK SÍRMEZEJE A "SZÉP ASSZONY" VÖLGYÉNEK GERINCEIN"

BARTALOS GYULA EGER VIDÉKI ARCHEOLÓGIAI KUTATÁSAI NYOMÁBAN

125 ÉV TÁVLATÁBÓL

Az egri vár régészeti kutatása 1862-ben kezdődött, Rómer Flóris is ekkoriban készített felmérési vázlatot a Valide Szultána török gőzfürdő romjairól. Eger közvetlen vidékének régészeti kutatását azonban csak később, a 19. század végén kezdte meg Bartalos Gyula. Ő volt az első, aki szisztematikusan gyűjtötte az előkerülő régészeti leleteket, így több ezer darabos kollekciónak tett szert. A polihisztor kanonok végezte az első mentőfeltárást is Heves megyében. Ennek helyszíne éppen a szépasszonyvölgyi honfoglaló temető volt.

A korai kutatás által felfedezett lelőhelyek geolokalizálása általában nem problémamentes, hiszen dokumentáció (helyszínrajzok, ásatási naplók, fotók) híján meglehetősen nehézséggel és korlátozott pontossággal lehet csak megállapítani a régészeti emlékek előkerülési helyét.

Részben ennek is köszönhetően a Heves-megyei régészeti lelőhelyek nyilvántartása foghíjas, a szakirodalomból vagy adattári irodalomból ismert lelőhelyeknek csak egy része regisztrált. Különösképp igaz ez a több mint 100 éve felfedezett lelőhelyekre.

Hasonlóan súlyos probléma a regesztrum hitele szempontjából az a tény, hogy a nyilvántartásba került lelőhelyek jelentős része is téves helymegjelöléssel szerepel. Ez esetenként „csupán” több száz, súlyos esetben azonban több ezer méter eltérést jelent a valós helyhez képest. Ezeknek a lelőhelyeknek a revíziója kívánatos volna, hiszen a jogszabályok alapján a régészeti örökség védelme csakis hiteles térbeli nyilvántartás mellett lehet lehetséges. Mivel a régészeti feltárások majdnem kivétel nélkül beruházásokhoz kapcsolódnak, könnyen belátható, hogy téves lokációval rögzítve a hatóság által előírt régészeti megfigyelés (esetleg feltárás) is a téves helymeghatározást, nem pedig a tényleges lelőhelyet fogja érinteni. Az efféle *pseudo-lelőhelyeken* folytatott régészeti tevékenység természetesen nagy eséllyel negatív eredménnyel zárul. Mindeközben a valódi régészeti lelőhely magára hagyatva pusztul, hiszen a mezőgazdasági munkák, rosszabb esetben egy építkezés nem kerüli el – a régészeti feltárás azonban igen. Sajnos a régészeti

lelőhelyek revíziója erőforrás híján elmarad. A téves lokációval regisztrált lelőhelyek további kártékony vonása, hogy revízió esetén is csak alapos és időigényes kutatással lehet revideálni és sikerrel javítani.

Az előadásban néhány – köztük Bartalos Gyula és kortársai által felfedezett – honfoglalás kori lelőhely példáján keresztül bizonyítani igyekszünk, hogy a fenti problémák ellenére komplex módszertannal – a mai régészettudomány korszerű eszköztárát kiegészítve a levéltári kutatással – igenis lehetséges a múltban felfedezett nagy jelentőségű lelőhelyek lokalizálása, mely tudománytörténeti és kulturális örökségvédelmi szempontból egyaránt tanulságos eredménnyel szolgálhat.